

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARINA İLİŞKİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: YOZGAT İLİ ÖRNEĞİ

Nurettin ÖZDEMİR¹

Atıf: Özdemir, N. (2023). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi: Yozgat ili örneği. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 400-425. doi:10.17218/hititsbd.1324909

Özet: Mali nitelikteki işlem ve olayların konu edildiği muhasebe bilimi, yapısı itibarıyla birçok kesimi yakından ilgilendirirken aynı zamanda da etkilemektedir. Finansal bilgi kullanıcılarından yatırımcılar, kreditorler, finans kuruluşları, kamu kuruluşları ve diğer kullanıcılar muhasebe bilimi tarafından üretilen bilgileri ihtiyaçları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Bahsedilen bilgilerin kaliteli bir şekilde hazırlanması için Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM) aktif bir rol üstlenmektedirler. 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda da yer aldığı üzere SMMM'ler, bu görevi genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirmektedirler. Bu çalışmada SMMM'lerin, muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma şeklinde yapılan çalışma kapsamında, Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı 11 meslek mensubu ile yüz yüze yapılan görüşmeden elde edilen veriler MAXQDA Analytics Pro 2022 programı ile analiz edilmiştir. Katılımcı ifadelerine göre; meslek mensuplarının temel kavramları önemsedikleri ve genel itibarıyla uygun davrandıkları, mesleki tecrübenin temel kavram kullanımı üzerinde olumlu etki yarattığı, işletmelerin temel kavramlara uygun davranmadığı ancak kurumsallık düzeylerinin temel kavram kullanımını olumlu etkilediği, denetim sürecinde tarafsızlık ve belgelendirme kavramının önem arz ettiği, finansal tabloları da en çok dönemsellik kavramının etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebenin Temel Kavramları, Muhasebe Meslek Mensubu, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Nitel Araştırma, MAXQDA Analytics Pro 2022

Evaluation of the Awareness Levels of Certified Public Accountants Regarding the Basic Concepts of Accounting: The Case of Yozgat Province

Citation: Özdemir, N. (2023). Evaluation of the awareness levels of certified public accountants regarding the basic concepts of accounting: the case of Yozgat province. *Hitit Journal of Social Sciences*, 16(2), 400-425. doi:10.17218/hititsbd.1324909

Abstract: Accounting science, which deals with financial transactions and events, is closely related to many segments in terms of its structure and affects them at the same time. Investors, creditors, financial institutions, public institutions and other users of financial information use the information produced by accounting science in line with their needs. Certified Public Accountants (CPAs) play an active role in the preparation of such information in a quality manner. As stated in the Law No.

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 09.07.2023

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 12.11.2023

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, nurettin.ozdemir@bozok.edu.tr | <http://orcid.org/0000-0001-6101-3030> | <https://ror.org/04qvdf239>

Asst. Prof. Dr., Yozgat Bozok University, Faculty of Economics and Administration Sciences, Department of Public Finance, nurettin.ozdemir@bozok.edu.tr | <http://orcid.org/0000-0001-6101-3030> | <https://ror.org/04qvdf239>

3568 on Certified Public Accountants and Sworn-in Certified Public Accountants, CPAs fulfill this duty in accordance with generally accepted accounting principles and the provisions of the relevant legislation. In this study, it is aimed to determine the level of awareness of CPAs regarding the basic concepts of accounting. Within the scope of the qualitative research, the data obtained from face-to-face interviews with 11 professional members registered to Yozgat Chamber of CPAs were analyzed with MAXQDA Analytics Pro 2022 program. According to the statements of the participants, it has been determined that professional members care about the core concepts and generally act in accordance with them, professional experience has a positive effect on the use of core concepts, enterprises do not act in accordance with the core concepts, but their level of institutionalization positively affects the use of core concepts, the concept of objectivity and documentation is important in the audit process, and the concept of periodicity affects the financial statements the most.

Keywords: Basic Concepts of Accounting, Accounting Professionals, Certified Public Accountant, Qualitative Research, MAXQDA Analytics Pro 2022

1. GİRİŞ

Muhasebe bilimi, yapısı itibarıyla birçok kesimi yakından ilgilendiren ve önemli düzeyde etkileyen bir bilim dalıdır. Genel itibarıyla mali nitelikteki işlemleri konu edinmesi nedeniyle de büyük bir önem arz etmektedir. Finansal piyasalarda çeşitli amaçlarla pozisyon alan ya da almak isteyen finansal bilgi kullanıcıları, muhasebe sisteminde üretilen bilgi ve belgelere ihtiyaç duyarlar. Bu kapsamda yer alan mevcut / potansiyel yatırımcılar, borç ve kredi verenler ve diğer finansal bilgi kullanıcıları işletme ile ilgili değerlendirme yapabilmek ve karar alabilmek için finansal bilgilerin gerçeğe uygun bir şekilde hazırlanmasını talep etmektedirler (Elitaş, 2013, s.42). İşletmeler de finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli düzenlemelerden faydalanarak finansal tablolarını hazırlamaktadır. Yürürlükte yer alan finansal raporlama çerçeveleri, yasal düzenlemeler ve muhasebe kuramının temel unsurlarına uygun olarak yürütülen bu süreçte Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM) de aktif bir rol üstlenirler. 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda işletmelerin defterlerini tutmak, finansal tablolarını hazırlamak, muhasebe sistemlerini kurmak ve geliştirmek, muhasebe işlemlerinde müşavirlik yapmak gibi görevler SMMM'lere verilmiştir (SMMM ve YMM Kanunu, 1989, madde.2). Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda yerine getirilmesi gereken bu görev, aynı zamanda işletmeler için de büyük bir kolaylık sağlamıştır. Çünkü işletmelerin büyük çoğunluğu ciddi maliyetler nedeniyle bünyelerinde muhasebe departmanı kurmak yerine serbest muhasebeci mali müşavirlerden hizmet satın alma yolunu tercih etmektedirler.

Bir süreç olarak ifade edilebilen muhasebe işlemleri, bahsedilen meslek mensupları tarafından belirli bir sistem dahilinde yürütülmektedir. Muhasebeden beklenen bilgi verme işlevinin gereği gibi yerine getirilmesi, söz konusu bilgilerin belirli bir disiplin içerisinde hazırlanmasıyla mümkün olmaktadır. Dolayısıyla, bu durum, muhasebenin hem şekil hem de kapsam bakımından belirli esaslara dayandırılmasını zorunlu kılmıştır (Küçüksavaş, 2005, s.17). Bu esasların en önemli parçalarından biri de muhasebe kuramıdır. Her ülke kendi sosyal, kültürel, ekonomik, yasal ve politik yapısına göre muhasebe uygulamalarına yön veren düzenlemeleri yani muhasebe kuramını oluşturmuştur (Güvemli, 2008, s.55). Mevcut muhasebe uygulamalarında "ölçü", uygulamaların geliştirilmesinde ise "yol gösterici" bir yapıya sahip olan muhasebe kuramının en önemli özelliği ilgili gruplara fayda sağlamasıdır. Muhasebe kuramının öğelerine bakıldığında bu

öğelerin temel kavramlar, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, standartlar ve bilimsel görüşler olarak ifade edildiği görülmektedir (Sevilengül, 2016, s.17).

Muhasebe işlemlerinde aktif rol alan ve bu süreçte işletmelere danışmanlık yapan SMMM'lerin, muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeyleri ve bunların uygulamasına yönelik geliştirdikleri tutumları finansal raporlama açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü, meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yön veren temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyleri, finansal raporlamanın kalitesini ve güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir. Bu önemden hareketle yapılan bu çalışmada, meslek mensuplarının finansal raporlamanın temelini oluşturan temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular hem muhasebe camiası hem de muhasebe meslek mensupları açısından temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyini arttıracaktır. Böylece muhasebe sürecinde yapılan iş ve işlemlerin temel kavramlara uygunluk düzeyinde artış yaşanacaktır. Çalışmada öncelikle muhasebe kuramından ve muhasebenin temel kavramlarından bahsedilmiştir. Sonra, konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalara ilişkin literatür araştırmasına yer verilmiştir. Daha sonra, çalışma kapsamında yapılan nitel araştırmanın metodolojisine ve araştırmadan elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir. Sonuç ve öneriler kısmında gerekli değerlendirmeler ve öneriler yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

2. MUHASEBE KURAMI VE TEMEL KAVRAMLAR

Muhasebe bilgi sistemi tarafından sunulan ve finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacını karşılayan bilgiler belirli esaslar ve ilkeler dahilinde hazırlanmaktadır. Kuram ve uygulama olmak üzere iki kısma ayrılan bu süreç, finansal bilgilerin kalitesini ve güvenilirliğini de doğrudan etkilemektedir. Kuram olarak adlandırılan kısım muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve ulusal/uluslararası muhasebe standartlarından oluşurken aynı zamanda uyulması gereken esaslara da temel teşkil etmektedir. Kuram kısmında yer alan esasların uygulamaya yansıtılması amacıyla belirlenen usul, işlem ve teknikler ise uygulama kısmını oluştururken diğer taraftan da uyulması gereken esasları belirlemektedir (Alkan, 2018, s.822).

Kuram ve uygulama ekseninde bakıldığında muhasebenin kendi içerisinde farklı fonksiyonları olan ve hem işletme hem de işletme ile ilgili taraflar açısından önemli bir bilgi sistemi olduğu söylenebilmektedir (Yıldırım ve Demir, 2022, s.93). Bu bilgi sisteminde yürütülen işlemler ise evrensel olarak belirlenen ve yaygın bir kullanım alanına sahip olan muhasebenin temel kavramlarına uygun olarak yapılmaktadır (Burak ve Öztaş, 2015, s.6). Uluslararası muhasebe literatüründe konvansiyonlar, postulatlar, ilkeler, varsayımlar, doktrinler ve gelenekler gibi farklı terimlerle ifade edilen ve farklı kişiler tarafından farklı anlamlar yüklenen temel kavramlar, muhasebe bilgi sistemi tarafından hazırlanan bilgilerin doğru ve tarafsız bir şekilde sunulabilmesini ve bilgi kalitesinin artırılmasını sağlayan faktörlerin başında gelmektedir (Bariyima ve Loveday, 2014, s.197). Bu anlamda muhasebenin temel kavramları, muhasebe uygulamalarının ortak bir temele dayandırılarak finansal bilgilerin tutarlı, karşılaştırılabilir ve gerçeğe uygun bir şekilde üretilmesini ve bu sayede finansal bilgi kullanıcıları için ortak bir yararlanma alanı yaratan varsayımlar olarak tanımlanabilmektedir (Burak ve Öztaş, 2015, s.6-7). Muhasebenin temel kavramları, muhasebe meslek mensuplarının mesleki uygulamalarına ışık tutan bir rehber niteliği taşımaktadır (Çiçekay ve Demir, 2022, s.263). Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde on iki temel kavram aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

Sosyal Sorumluluk Kavramı: Muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının

gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğini ifade eder.

Kişilik Kavramı: İşletmenin sahip veya sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve o işletmenin muhasebe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini ifade eder.

İşletmenin Sürekliliği Kavramı: İşletmelerin faaliyetlerini, sahiplerinin ya da hissedarlarının yaşam sürelerinden bağımsız olarak bir süreye bağlı olmaksızın sürdürmesi gerektiğini ifade eder.

Dönemsellik Kavramı: İşletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gerektiğini ifade eder.

Parayla Ölçülme Kavramı: Parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin, muhasebeye ortak bir ölçü olan para birimiyle yansıtılması gerektiğini ifade eder.

Maliyet Esası Kavramı: İşletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gerektiğini ifade eder.

Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı: Muhasebe kayıtlarının, usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve ön yargısız davranılması gerektiğini ifade eder.

Tutarlılık Kavramı: Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, gerekli haller dışında birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gerektiğini ifade eder.

Tam Açıklama Kavramı: Mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olması gerektiğini ifade eder.

İhtiyatlılık Kavramı: Muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gerektiğini ifade eder.

Önemlilik Kavramı: Bir hesap kalemi veya mali bir olayın nispi ağırlık ve değerinin, mali tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.

Özün Önceliği Kavramı: İşlemlerin, muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gerektiğini ifade eder.

Muhasebe meslek mensupları tarafından danışmanlık hizmeti sunulan işletmelere ilişkin finansal nitelikteki işlemlerin, yukarıda açıklanan temel kavramlara uygun bir şekilde yürütülmesi büyük önem arz etmektedir. İşletme içinde ve dışında yer alan birçok kesimi yakından ilgilendiren finansal bilgilerin faydalı olabilmesi ancak bu şekilde mümkün olabilecektir. Meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyleri ise ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü muhasebe bilgi sisteminde üretilen finansal bilgilere önemli düzeyde etki eden temel kavramların, meslek mensupları tarafından algılanma düzeylerinin tespit edilmesine yönelik akademik çalışmalara son yıllarda ağırlık verildiği görülmektedir. Bir sorunun göstergesi niteliğinde olan bu durum, finansal tablolarda sunulan bilgilerin de sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu anlamda meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyleri ile uygulamaya yansıtma düzeyleri, sunulan bilgilerin faydalı finansal bilginin taşınması gereken özelliklere sahip olmasını doğrudan etkileyeceği düşünülmektedir.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesine yönelik yapılan bu çalışmada literatür araştırması yapılmıştır. Bu kapsamda konuya ilişkin daha önce ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalardan aşağıda kısaca bahsedilmiştir:

Bariyima ve Loveday (2014) çalışmalarında; finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacı olan mali tabloların işletmeler tarafından hazırlanmasında ve sunulmasında kullanılan genel kabul görmüş muhasebe kavramlarının etkisini ve önem derecesini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmada ayrıca temel kavramların birbirleriyle olan ilişkileri de ele alınmıştır. Çalışmada, muhasebe kavramlarının genel kabul görmelerine rağmen kendi içlerinde tutarlı olmadıkları, bazı kavramların birbirleriyle çeliştikleri ve bunun sonucunda da ciddi sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Özellikle ihtiyatlılık kavramının diğer kavramlara nazaran en sorunlu kavram olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada muhasebe kavramlarının finansal tablo kullanıcıları için farklı düzeyde öneme sahip olduğu ve bu nedenle finansal tabloların hazırlanma sürecinde hangi kavramların dikkate alındığının açıkça belirtilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Burak ve Öztaş (2015) çalışmalarında; kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebenin temel kavramları arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Çalışmada kurumsal yönetim ilkelerinin içeriği ve önemine ilişkin açıklamalar yapılarak muhasebenin temel kavramları detaylandırılmıştır. Ayrıca muhasebenin temel kavramlarının kurumsal yönetim ilkeleri ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmada muhasebenin temel kavramları ile kurumsal yönetim ilkelerinin; şeffaflık, doğruluk, anlaşılabilirlik, kamu yararını gözetim ve dürüstlük gibi unsurlarda kesiştiği ifade edilmiştir. Kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebenin temel kavramlarının ortak bir etkileşim alanı olduğu belirtilen çalışmada kurumsal yönetim ilkeleri ile muhasebenin temel kavramları arasında pozitif, paralel ve etkin bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Doğan (2018) çalışmasında, kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile muhasebenin temel kavramlarından biri olan sosyal sorumluluk kavramı arasındaki ilişkiyi tespit etmeye ve ilgili kavramların önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı ile kurumsal sosyal sorumluluk arasında ciddi bir etkileşim içerisinde olduğu ve muhasebenin sosyal sorumluluk kavramının kurumsal sosyal sorumluluğa önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk bilincine sahip olan ve bu bilinç içerisinde muhasebe uygulamalarını yürüten işletmelerin hem tüm paydaşlara hem de kendilerine fayda sağlayacağı ifade edilmiştir.

Kaya ve Akbulut (2018) çalışmalarında; muhasebenin ihtiyatlılık kavramı ile ilgili yapılan çalışmalara yönelik bir literatür araştırması yapmışlar ve bu kapsamda SSCI endeksinde taranan 10 adet uluslararası muhasebe dergisinde 2003-2017 yılları arasında yayımlanan 34 makaleyi incelemişlerdir. Çalışma kapsamına incelenen makalelerde ihtiyatlılık kavramı ile ilgili olarak; ihtiyatlılık kavramının sermaye sahipleri ile alacaklıların haklarının korunması için büyük önem arz ettiği, şirketlerin ve yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesinde vazgeçilmez bir yeri olduğu, borç sözleşmelerini olumlu etkilediği, işletmeye fon sağlayanların ihtiyatlılık çerçevesinde hazırlanan finansal tabloları talep ettiği, ihtiyatlılığın bilgi asimetrisini azaltma noktasında olumlu etkisi olduğu, ihtiyatlılık kavramına uygun davranan işletmelerin kriz dönemlerinde daha az zarar göreceği ve yöneticilerin fırsatçı davranışlarının kontrol altına alınacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kaya ve Yazan (2018) çalışmalarında; işletmenin sürekliliği kavramının tarihsel gelişimini ve bu bağlamda önemini ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmada, süreklilik kavramının 19. Yüzyılın sonlarından itibaren kavramsallaştırıldığı ve 1950'li yıllardan itibaren de bugünkü konumuna

kavuşturulduğu ifade edilmiştir. İşletmenin sürekliliği kavramının, tahakkuk, amortisman ve değerlendirme işlemleri gibi muhasebe sisteminde önemli bir yere sahip olan uygulamaların temelini oluşturduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca, süreklilik kavramının muhasebenin temel kavramlarından dönemsellik, maliyet esas ve tutarlılık kavramı ile de paralel bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bergant (2020) çalışmasında; muhasebe ile muhasebeciliğin karşılaştırmasını yaparak bu iki kavramın birbirinden farklı anlamlara sahip olup olmadığına ilişkin bir analiz yapmıştır. Çalışmada, muhasebe ile muhasebecilik kavramlarının birbirinden farklı olduğu, muhasebenin teori ve uygulamalar bütünü oluşturduğu bir süreç olduğu, muhasebeciliğin ise bu sürece ilişkin bilgilerin hazırlanması ve sunulması amacıyla akademik bilgilerin uygulamaya konulma sanatı olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada, muhasebenin temel kavramlarından sosyal sorumluluk kavramının önemine yer verilirken muhasebenin yalnızca bir süreç ve temel muhasebe ilkeleri çerçevesinde ele alınmasının sosyal sorumluluk kavramının göz ardı edilmesine yol açacağı ve bu durumun da önemli sorunlara neden olacağı ifade edilmiştir. Çalışmada, muhasebecilik görevinin ifa edilmesinde öncelikli amacın şirketin kârlılığında ziyade tüm paydaşların çıkarlarını göz önünde bulundurmak ve toplumsal düzeyde katma değer sağlamak amacıyla sosyal sorumluluk kavramına uygun davranılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demir ve diğerleri (2020) çalışmalarında, serbest muhasebeci mali müşavirlerin ve stajyerlerin bakış açısıyla muhasebenin temel kavramları açısından muhasebe uygulamalarını değerlendirmişlerdir. Çalışmada meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramlarına yönelik düşünceleri de tespit edilmiştir. Çalışmada, meslek mensuplarının ve stajyerlerin temel kavramların önemli ve gerekli olduğuna yönelik tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Buna karşılık katılımcıların temel kavramların bütünü açısından uygun davranma düzeylerinin “orta derecede katılım” şeklinde olduğu saptanmıştır.

Çiçekay ve Demir (2022) çalışmalarında; Van SMMM Odasına kayıtlı ve bağımsız bir şekilde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak görev yapan meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramları ve bu kavramların mali tabloları etkileme düzeylerini tespit etmişlerdir. Çalışmada; meslek mensuplarının temel kavramları bir rehber olarak gördükleri ve bunun sonucunda genel itibarıyla temel kavramlara uygun davrandıkları ancak mali tabloların düzenlenmesi sırasında kısmen temel kavramlara uygun davranmadıkları tespit edilmiştir. Temel kavramlar arasında en çok tarafsızlık ve belgelendirme kavramına vurgu yapılırken vergi denetiminde en çok sorun yaşanan kavram da yine tarafsızlık ve belgelendirme kavramı olmuştur. Çalışmada ayrıca temel kavramlara uygun davranmanın meslek mensubu ile mükellef arasında sorunlara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım ve Demir (2022) çalışmalarında; muhasebenin temel kavramlarına uygun yapılan işlemlerin bilanço ve gelir tablosuna olan etkilerini örneklerle açıklamışlardır. Bu amaçla Sivas il merkezinde faaliyetlerini sürdüren SMMM'lerin görüşleri doğrultusunda muhasebe uygulamalarını ve mali tabloları en çok etkilediği düşünülen dönemsellik, maliyet esas ve ihtiyatlılık kavramları çalışmaya konu edilmiştir. Çalışmada her bir temel kavrama ilişkin uygulamalar, temel kavrama uygun hareket edilmesi ya da edilmemesi halinde ortaya çıkaracağı etki üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda temel kavramlara uygun hareket edilmesi ile edilmemesi arasında işlemin hem finansal hem de faaliyet sonuçlarının önemli düzeyde etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca temel kavramlara uygun hareket edilmesinin, muhasebe bilgi kalitesini artıracığı ifade edilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde araştırma metodolojisinden bahsedilmiştir. Bu kapsamda metodolojiye ilişkin araştırmanın önemi, amacı, evreni, kısıtları ve yöntemi gibi bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Finansal bilgilerin hazırlanmasında işletmelere danışmanlık yapan meslek mensuplarının üstlendikleri görev büyük önem arz etmektedir. Çünkü, meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yön veren temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyleri finansal raporlamanın kalitesini ve güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir. Bu önemden hareketle yapılan çalışmanın amacı, meslek mensuplarının finansal raporlamanın temelini oluşturan temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma şeklinde yapılan bu çalışmada, meslek mensupları ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda edinilen bilgiler sayesinde hem meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi hem de temel kavramların muhasebe uygulamalarına yansıma düzeyinin ortaya konulması noktasında literatüre önemli katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan, meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilinç düzeyleri artırılarak bundan sonra yapacakları muhasebe işlemlerinde daha dikkatli davranmaları sağlanacaktır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Kısıtları

Araştırmanın evreni, Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı ve aktif olarak faaliyetlerini sürdüren 116 Serbest Muhasebe Mali Müşavir olarak belirlenmiştir. Araştırmanın kısıtları ise yapılan görüşmelerin Yozgat ili ile sınırlı tutulması ve katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevapların subjektif olmasıdır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi, Görüşme Formu ve Örneklem

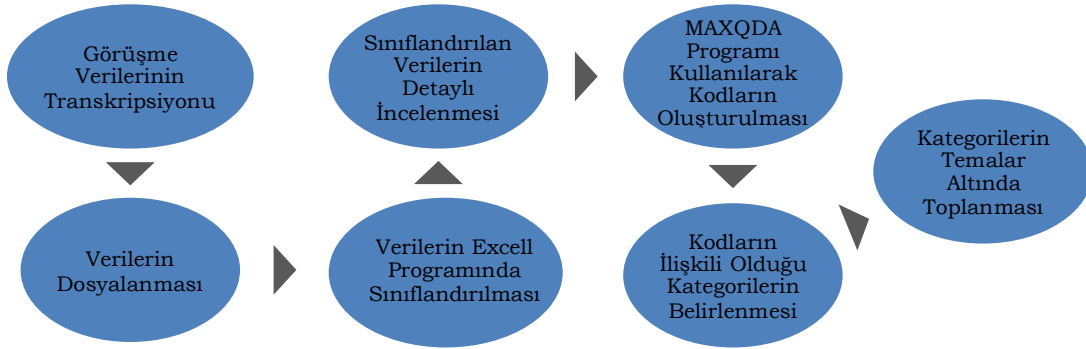
Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı meslek mensuplarının, muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada istenilen düzeyde ve derinlemesine bilgi edinebilmek amacıyla nitel araştırma yapılmıştır. Çalışmada araştırma deseni olarak olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmada desen, çalışmaya ilişkin bir yol haritası niteliğinde olup önceden hedeflenen sonuçlara ulaşabilmeyi sağlayan bir plan niteliğindedir (Merriam, 2018, s.55). Çalışmada yüz yüze görüşme yöntemi tercih edilerek katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Bogdan ve Biklen'e (1992) göre görüşme yöntemi, "insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymak amacıyla kullanılan güçlü bir yöntem" olarak ifade edilmektedir (aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.38).

Görüşme formu, demografik bilgiler ve meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramları konusundaki farkındalık düzeylerinin tespit edilmesine yönelik sorulardan oluşturulmuştur. İki bölüm halinde hazırlanan soruların taslağı, Demir ve diğerleri (2020) ve Çiçekay ve Demir (2022) tarafından yapılan çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Taslak soruların hazırlanmasından sonra görüşme formunun nihai haline kavuşturulması ve ön testinin yapılması amacıyla iki aşamalı bir yol izlenmiştir. Birinci aşamada, hazırlanan görüşme formu muhasebe alanında görev yapan öğretim üyeleri ile aktif olarak mesleğini icra eden meslek mensuplarının görüş ve önerileri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. İkinci aşamada ise, düzenlenen görüşme formu kullanılarak iki meslek mensubu ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Hem alanında uzman kişilerin katkıları hem de pilot görüşmelerde sağlanan dönütler sonucunda görüşme formu son haline kavuşturulmuştur.

Araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemine uygun olarak Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı 13 meslek mensubu dahil edilmiştir. Ancak görüşme esnasında meslek mensupları tarafından verilen cevapların yüzeysel kalması ve meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeniyle 2 görüşmeden elde edilen veriler analiz sürecine dahil edilmemiştir. Patton (2005), Creswell (2013), Neuman (2014), Rubin ve Babbie (2016)'ye göre olgu bilim deseninde yapılan nitel araştırmalarda örneklem sayısı, 5 ile 25 katılımcı arasında belirlenebilmektedir (aktaran Baltacı, 2018, s.263).

4.4. Araştırmada Elde Edilen Verilerin Analizi ve Bulgular

Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı 11 meslek mensubu ile yapılan görüşmeden elde edilen ve ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan veriler MAXQDA Analytics Pro 2022 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bazı verilerin içerik analizi yöntemine, bazı verilerin ise betimsel analiz yöntemine uygun olması nedeniyle çalışmada analiz çeşitlendirmesi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan verilerin transkripsiyonu ve dosyalama işlemi yapılmıştır. Word programında dosyalanan veriler, excel programı yardımıyla sınıflandırılarak katılımcı cevaplarının detaylı incelemesi yapılmıştır. Yapılan inceleme sonunda MAXQDA Analytics Pro 2022 programı aracılığıyla kodlamalar, kategoriler ve temalar oluşturularak verilerin analizi yapılmıştır. Verilerin analizi, Şekil 1'de yer alan akış diyagramı çerçevesinde yapılmıştır.



Şekil 1. Veri Analizi Akış Diyagramı

Kodlar, kategoriler ve temalar ile ilişkilendirilerek yapılan veri analizi; demografik özelliklere ilişkin bilgiler ve meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi başlıkları altında yapılmıştır.

4.4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bilgiler

Yozgat SMMM Odası'na kayıtlı olan ve faaliyetlerini bağımsız bir şekilde yürüten meslek mensuplarından bu araştırmaya dahil olan katılımcıların katılımcı kodları, cinsiyetleri, yaşları, öğrenim durumları, meslek unvanları, deneyim süreleri ve katılımcılarla yapılan görüşme sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı Kodu, Cinsiyet, Yaş, Öğrenim Durumu, Meslek Unvanı, Deneyim ve Görüşme Süresi Bilgileri

S. No	Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Meslek Unvanı	Deneyim	Görüşme Süresi
1	SMMM-1	Erkek	26-35	Yüksek Lisans	SMMM	6-10	18.18
2	SMMM-2	Erkek	26-35	Yüksek Lisans	SMMM	1-5	30.53
2	SMMM-3	Kadın	36-45	Lisans	SMMM	6-10	24.36
4	SMMM-4	Erkek	46-55	Lisans	SMMM	21-25	33.52
5	SMMM-5	Erkek	46-55	Lisans	SMMM	21-25	23.15
6	SMMM-6	Erkek	26-35	Lisans	SMMM + Denetçi	6-10	21.29
7	SMMM-7	Erkek	36-45	Lisans	SMMM	6-10	17.49
8	SMMM-8	Kadın	56-65	Lisans	SMMM + Denetçi	26+	31.17

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Muhasebenin Temel Kavramlarına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Yozgat İli Örneği

9	SMMM-9	Erkek	26-35	Yüksek Lisans	SMMM	11-15	18.56
10	SMMM-10	Erkek	36-45	Lisans	SMMM	16-20	31.06
11	SMMM-11	Kadın	36-45	Lisans	SMMM	1-5	19.33

Tablo 1’de yer alan bilgilere göre araştırmaya katılan 11 katılımcının 3’ü kadın, 8’i ise erkektir. Katılımcıların 4’ü 26-35, 4’ü 36-45, 2’si 46-55 ve 1’i ise 56-65 yaş aralığındadır. Katılımcıların 8’i lisans, 3’ü ise yüksek lisans mezuniyetine sahiptir. Katılımcıların tamamı SMMM unvanına sahip olup 2 tanesi ilave olarak denetçi belgesine sahiptir. Katılımcıların çalışma sürelerine bakıldığında 2’sinin 1-5 yıl, 4’ünün 6-10 yıl, 1’inin 11-15 yıl, 1’inin 16-20 yıl, 2’sinin 21-25 yıl ve 1’inin de 26 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılarla yapılan en uzun görüşme 33.52 dakika, en kısa görüşme 17.49 dakika olmak üzere toplam görüşme süresi 271.04 dakika olarak gerçekleşmiştir. Ortalama görüşme süresi ise 24.39 dakika olmuştur.

Yukarıda yer alan bilgiler değerlendirildiğinde görüşmeye dahil edilen ve isimleri SMMM-1, SMMM-2...SMMM-11 olarak kodlanan 11 katılımcının %73’ünün cinsiyetinin erkek, %73’ünün yaş aralığının 26-35 ve 36-45, %73’ünün öğrenim durumunun lisans, %100’ünün meslek unvanının SMMM ve %36’sının deneyim süresinin 6-10 yıl olduğu görülmektedir.

4.4.2. Meslek Mensuplarının Muhasebenin Temel Kavramları ile İlgili Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla katılımcılara dokuz tane ana soru ve görüşmeyi detaylandırmak üzere alt soruların yer aldığı görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme kapsamında elde edilen verilerin analizi, soruların gruplandırılması sonucunda aşağıda yer alan üç tema çerçevesinde yapılmıştır:

Tema 1- Kavramlara İlişkin Temel Bilgi Düzeyi

Tema 2- Temel Kavramların Önem Düzeyi

Tema 3- Temel Kavramların Uygulanma Düzeyi

4.4.2.1. Meslek Mensuplarının Muhasebenin Temel Kavramlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri

Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla katılımcılara 2 ana soru altında yer alan 6 alt sorudan oluşan sorular yöneltilmiştir. Meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla elde edilen verilerin analizi, Tablo 2’de yer aldığı üzere “Temel Kavram Bilgisi” ve “Temel Kavram Algısı” olmak üzere 2 kategori altında oluşturulan 6 kod aracılığıyla analiz edilmiştir.

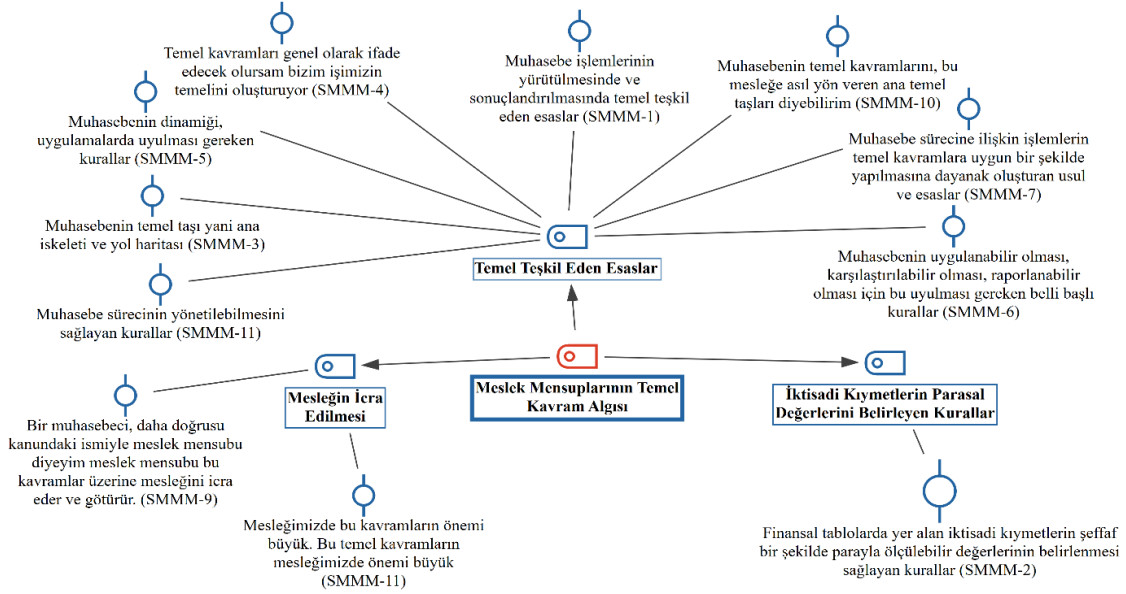
Tablo 2. Meslek Mensuplarının Temel Kavramlara İlişkin Bilgi Düzeyleri

TEMA	KATEGORİLER	KODLAR
Kavramlara İlişkin Temel Bilgi Düzeyi	Temel Kavram Bilgisi	Temel Kavramların Sayısı
	Temel Kavram Algısı	Temel Kavramların İsimleri
		Temel Kavramların İşimleri
		Mesleğin İcra Edilmesi
		Açıklama Yapmak İsteyen Temel Kavram
		İktisadi Kıymetlerin Parasal Değerlerini Belirleyen Kurallar

Meslek mensuplarının öncelikle temel kavramlara ilişkin algı düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla “**Muhasebenin Temel Kavramları Denildiğinde Sizin İçin Ne İfade Ediyor?**” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar ve cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar Şekil 2’de sunulmuştur.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplar incelendiğinde, meslek mensuplarının çoğunluğunun temel kavramları muhasebe uygulamalarına yön veren esaslar olarak değerlendirdiği, bazı meslek mensuplarının ise mesleğin icra edilmesi için gereken unsurlar olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bir katılımcı da temel kavramları, finansal tablolarda yer alan iktisadi kıymetlerin

şeffaf bir şekilde parayla ölçülebilir değerlerinin belirlenmesini sağlayan kurallar olarak algılanmaktadır.



Şekil 2. Meslek Mensuplarının Temel Kavram Algısı

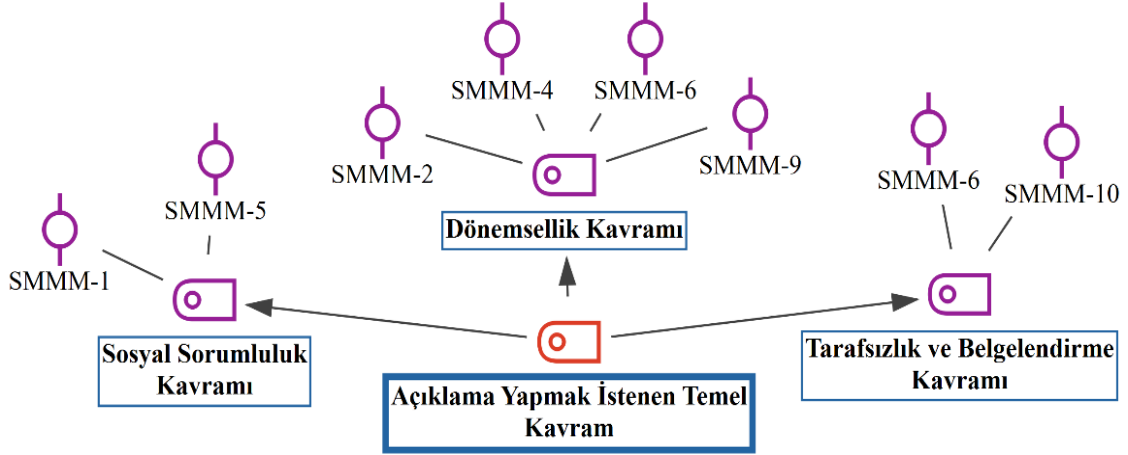
11 katılımcı tarafından verilen cevaplardan öne çıkan ifadeler dikkate alınarak temel kavram algısına ilişkin bir kelime bulutu oluşturulmuştur. Şekil 3'te yer alan kelime bulutundaki ifadeler, katılımcılar tarafından en az 1, en fazla 11 defa tekrarlanan kelime ya da kelime grubundan oluşmakta olup, ifadenin yazı boyutu tekrarlanma sıklığını göstermektedir.



Şekil 3. Muhasebenin Temel Kavramlarına İlişkin Kelime Bulutu

Meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilgi düzeyinin tespit edilmesi amacıyla görüşme formunda bazı sorulara yer verilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara muhasebenin temel kavramlarının sayısı ve isimlerini içeren iki adet soru yöneltilmiştir. Bu sorulardan biri olan "Muhasebenin temel kavramları kaç tanedir?" sorusuna ilişkin katılımcılar tarafından verilen cevaplar gruplandırılarak Tablo 3'te sunulmuştur.

Sorunun devamında ise “Neden?” sorusu ile de bu tercihlerinin nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda açıklama yapmak istenen



temel kavramlara ilişkin bilgiler Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4. Açıklama Yapılmak İstenen Temel Kavram

Şekil 4’te yer alan bilgiler incelendiğinde 4 katılımcı ile en çok açıklama yapılmak istenen temel kavramın dönemsellik kavramı olduğu görülmektedir. Açıklama yapılmak istenen temel kavram tercihini dönemsellik kavramından yana kullanan katılımcılar, bu tercihlerinin nedenlerini ise aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Şimdi muhasebe bütün ve süreci uzun hani en başta yıl sonuna kadar veya işte süreklilik arz eden bir durumda siz belirli bir şeyleri ölçebilmek için belirli dönemlere ayırmanız gerekiyor. Bu dönemlere ayırabilmek için de işte vergi usul kanununda belirtilmiş sürelerle uygun şekilde mali verileri hazırlayıp bilanço ve gelir tablolarını hazırlıyorsunuz. Dönemsellik kavramı benim için bu nedenle çok önemli.” (SMMM-2)

“Neden bunu tercih ederdim? Çünkü muhasebe işi hesabın kendisi biliyorsunuz tarih kavramıyla bağdaşır her zaman. Tarih kavramıyla bağdaştığı için her şeyin dönemlerine uygun hareket etmesi lazım. Bu dönemsellik kavramı tarihle alakalı olduğu için önemli olduğunu düşünüyorum.” (SMMM-9)

Açıklama yapılmak istenen temel kavramlarla ilgili olarak sosyal sorumluluk kavramını tercih eden meslek mensupları, bu tercihlerinin nedenlerini ise aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Sosyal sorumluluk kavramının tanıma baktığımız zaman şunu ifade ediyor. Muhasebe organizasyonu yapılmasında muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde herhangi bir kişi kurum kuruluş değil de tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve bunun sonucunda da faydalı ve tarafsız finansal bilgilerin üretilmesi olarak ifade ediliyor sosyal sorumluluk kavramı. Burada aslında yapılan bu tanımla muhasebenin temel amacını, temel işlevini ve kapsamını tek bir kavram ortaya koymuş oluyor. Bence diğer kavramlardan daha üstün olduğunu düşünüyorum.” (SMMM-1)

“Bu sosyal sorumluluk kavramından yani işletmenin gerçek anlamda diyelim ki bilançosundan veya genel tablolarından faydalanacak kişilerin örneğin işte kimi ilgilendiriyor? İlk önce işletmenin kendisini ilgilendiriyor. Daha sonra diyelim ki bankayı ilgilendiriyor. İşte vergi konusunda devleti ilgilendiriyor, vergi dairesini ilgilendiriyor bu noktada biraz daha can alıcı olarak görüyorum çünkü bu mali tabloların gerçeği yansıtması lazım. Çünkü bütün herkese karşı sorumluluğumuz olduğu düşüncesiyle sosyal sorumluluk kavramını önemsiyorum.” (SMMM-5)

Tercihlerini tarafsızlık ve belgelendirme kavramından tarafa kullanan katılımcılar ise bu tercihlerinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Neden belgelendirme? Çünkü şöyle, belgesiz bir muhasebe zaten düşünülemez. Her şey belge üzerinden yürüdüğü için özellikle şu an vergiye dayalı muhasebede çok önemli. Yani biz bir dekonttan bile gider yazamıyorken belgenin nasıl belirlendiği işte usul ve esaslarının neler olduğuyla ilgili bir vergici gözüyle baktığımız zaman özellikle belgelendirmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (SMMM-6)

“Yaptığımız işlemler sonucunda, o mali tablolar oluşturulurken her bir işlemin bir belgeye dayanması gerekiyor. Yani burada biz kafamıza göre gayri ihtiyari bir muhasebe kaydı yapıp da mali tablo oluşturmuyoruz. Her şey bir belgeye dayalı, belgesiz hiçbir işlem yapılmıyor.” (SMMM-10)

Katılımcı cevapları değerlendirildiğinde, meslek mensuplarının açıklama yapmak istedikleri temel kavram tercihlerinin, genel itibarıyla kendileri açısından daha fazla önem arz eden temel kavramlardan yana kullandığı ve bu tercihlerinin nedenlerini de aynı doğrultuda ifade ettikleri görülmektedir.

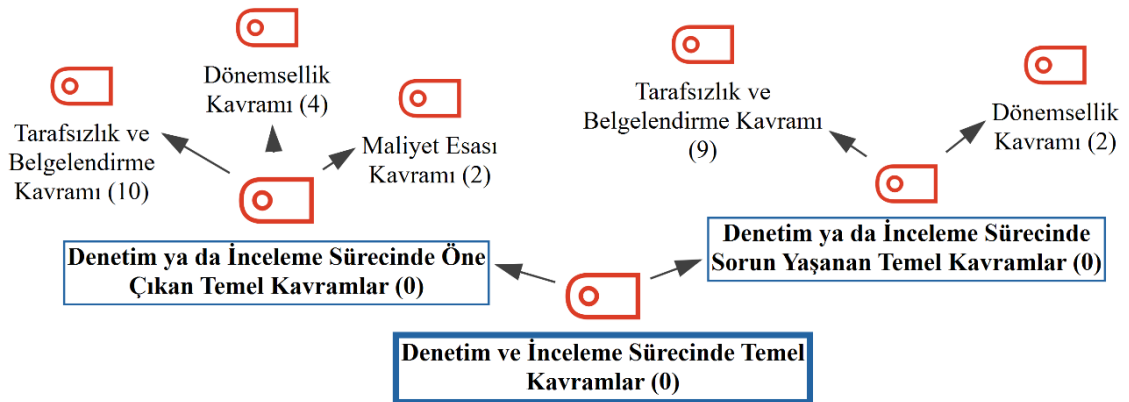
4.4.2.2. Temel Kavramların Önem Düzeyi

Temel kavramların uygulamadaki önem düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla meslek mensuplarına 3 ana soru altında yer alan 7 alt sorudan oluşan sorular yöneltilmiştir. Meslek mensuplarının ifadeleri doğrultusunda elde edilen veriler, Tablo 5’te yer aldığı üzere “Denetim ve İnceleme”, “Finansal Tabloları Etkileme” ve “Önemsiz ve Gereksiz Kavram” olmak üzere 3 kategori altında oluşturulan 9 kod aracılığıyla analiz edilmiştir.

Tablo 5. Temel Kavramların Önem Düzeyi

TEMA	KATEGORİLER	KODLAR
Temel Kavramların Önem Düzeyi	Denetim ve İnceleme	Tarafsızlık ve Belgelendirme
	Finansal Tabloları Etkileme	Dönemsellik
	Önemsiz ve Gereksiz Kavram	Süreklilik
		Dönemsellik
		Maliyet Esası
		Maliyet Esası
		Sosyal Sorumluluk
		Kişilik

Vergi incelemesi ya da denetim sürecinde temel kavramların önem düzeyini belirlemek amacıyla meslek mensuplarına iki tane soru yöneltilmiştir. Birinci soruda “**Temel kavramlardan hangisinin vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?**” sorusu, ikinci soruda ise “**Denetim esnasında en çok hangi temel kavramla ilgili işlemlerde sorun yaşıyorsunuz?**” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar tarafından her iki soruya verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan kodlar Şekil 5’te sunulmuştur.



Şekil 5. Denetim ve İnceleme Sürecinde Temel Kavramların Önemi

Şekil 5’te yer alan bilgiler incelendiğinde vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde öne çıkan kavramların tarafsızlık ve belgelendirme, dönemsellik ve maliyet esasları kavramları olduğu görülürken en fazla sorun yaşanan temel kavramların da yine benzer bir şekilde tarafsızlık ve

belgelendirme kavramı ile dönemsellik kavramı olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakını tarafsızlık ve belgelendirme kavramının bu süreçte hem ön plana çıkan hem de en fazla sorun yaşanan temel kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde tarafsızlık ve belgelendirme kavramının ön plana çıktığını düşünen katılımcılardan bazıları, bu düşüncelerinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Aslında denetçinin vergi incelemesinin çıkış noktası belgelendirme değildir. Çünkü vergi kanunlarında bu durum zaten düzenlenmiştir. Sahte fatura ve bu muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kavramları düzenlenmiştir. Bunların cezaları düzenlenmiştir. Bu yüzden de vergi inceleme memurları da gerek karşıt inceleme olsun gerek vergi incelemesi olsun, belgeler üzerinden denetim yaptığı için belgeleri zaten karşılaştırarak bir denetim süreci yürüttüğü için bu kavramın öne çıktığını düşünüyorum.” (SMMM-1)

“Tarafsızlık ve belgelendirme de denetim sürecinde önemli oluyor. Çünkü belgelendirme ne kadar gerçek ne kadar doğruysa vergi müfettişleri karşısında o kadar güçlüsünüz.” (SMMM-2)

Vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde dönemsellik kavramının ön plana çıktığını düşünen katılımcılardan bazıları, bu düşüncelerinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Kârlılık değiştiği için dönemsellik olabilir. Neden dönemsellik? Biraz önce bahsettiğimiz gibi üç senenin gelirini ya da giderini sadece bir yıla yazdığımızda kârlılık düzeyi değiştiği için bu firmanın neden kârlılığı düşmüş veya neden az diye sorgularsak oradaki bir hatadan dolayı düştüğünü anlayabiliriz. Onun için vergi incelemesine gidebilir. Bu anlamda dönemsellik kavramı ön plana çıkabilir.” (SMMM-7)

“Tabi bir de dönemsellik kavramı var. Çünkü vergi incelemelerinde vergi mevzuatında yani mali tablolardan gelir tablosu olsun işte oradaki vergi matrahı olsun bunların hesaplanmasında da dönemsellik ilkesi de tabii önem kazanıyor.” (SMMM-10)

Vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde maliyet esası kavramının ön plana çıktığını düşünen katılımcı, bu düşüncesinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Maliyet esası kavramı. Maliyetler ne kadar doğru hesaplanmış, vergi kaybı ortaya çıkmış mı? Maliyet esası bu anlamda çok önemli oluyor.” (SMMM-2)

Meslek mensuplarının vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde en fazla sorun yaşadıkları iki temel kavram bulunmaktadır. Toplam 9 katılımcı ile denetim sürecinde en fazla sorun yaşanan temel kavram olan tarafsızlık ve belgelendirme kavramına ilişkin katılımcılardan bazıları aşağıdaki ifadeleri kullanmışlardır:

“Çünkü çoğu sahte evraktan geliyorlar. Sahte evrak tutarlı değil, açıklamıyorsunuz. Yani sahte evrağı mükellef de açıklayamıyor. Belge deyince aklıma herkesin evrak geliyor da evrak var ama evrak işleriyle alakalı değil. O zaman mükellef açıklamayı yapamıyor.” (SMMM-4)

“Benim yaşadığım sorunlar genelde belgelendirme ile alakalı oluyor. Çünkü şöyle, biz mali müşavirlerin belgelerin doğruluğu ile ilgili çok fazla inceleme yetkisi yok. Mesela o fatura, sahte fatura mıdır, değil midir? Bunları inceleme yetkisi yok.” (SMMM-8)

Meslek mensuplarının vergi incelemesinde ya da denetim sürecinde en fazla sorun yaşadıkları ikinci temel kavram ise dönemsellik kavramıdır. Denetim sürecinde dönemsellik kavramı ile ilgili sorun yaşadığını belirten bir katılımcı, bu düşüncesini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Ben en çok dönemsellik kavramı ile ilgili sorun yaşıyorum. Çünkü belli bir dönemde raporlanan bilgi, karşı işletmede farklı bir dönemde raporlanabiliyor. Bu bilgiler tutmadığı zaman vergi raporu uyumsuz oluyor. Bu nedenle denetim esnasında dönemsellik kavramıyla ilgili çok sorun yaşıyoruz.” (SMMM-1)

Temel kavramların finansal tablolar üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla meslek mensuplarına iki tane soru yöneltilmiştir. Öncelikle finansal tabloları daha fazla etkileyen temel kavramların tespit edilmesi için **“Muhasebenin temel kavramlarından hangisinin finansal tabloları daha**

fazla etkilediğini düşünüyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruya katılımcılar tarafından verilen cevaplar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Finansal Tabloları Etkileyen Temel Kavramlar

KOD SİSTEMİ	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	T
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	O
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	P
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	L
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	M
Finansal Tabloları Etkileme	Tam Açıklama					X						1
	Kişilik				X							1
	Tarafsızlık ve Belgelendirme			X	X					X		3
	Maliyet Esası						X		X			2
	Dönemsellik	X	X		X	X	X	X	X	X	X	9
Özün Önceliği	X										1	
Sosyal Sorumluluk	X				X						2	

Tablo 6’da yer alan bilgiler incelendiğinde, katılımcılara göre finansal tabloları en çok etkileyen temel kavram dönemsellik kavramıdır. Yine katılımcı ifadelerine göre tarafsızlık ve belgelendirme, sosyal sorumluluk ve maliyet esası kavramları finansal tabloları etkileyen diğer kavramlar olarak dikkat çekmektedir. Finansal tabloları etkileyen temel kavramlara ilişkin düşünceleri alınan katılımcılara devamında ise **“Bu etkiyi nasıl açıklarsınız?”** sorusu ile söyledikleri temel kavramın nedenlerini ifade etmeleri istenmiştir. Bu kapsamda dönemsellik kavramının finansal tabloları daha fazla etkilediğini düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Dönemsellik kavramı etkiliyor çünkü gelir ve giderlerin ait olduğu dönemlere yazılması gerekiyor. Şimdi mesela mali tabloların belli bir dönemi var zaten. Yani biz dönemsellik kavramına uygun davranmazsak otomatik olarak mali tablolar yanlış görünecektir ve mali tabloları etkileyecektir.” (SMMM-4)

“Çünkü işletmenin gelir ve giderinin ilgili dönemlerde ilişkilendirilmesi gerekiyor. Biz her ay ya da her dönem işletmelerin vergilerini çıkarıyoruz. Aylık damga vergileri var, yıllık gelir vergisi var, kurumlar vergisi var. Bunların hepsini dönemsellik kavramı doğrudan etkilediği için belli tarihlere uygun veriyoruz. Bu nedenle dönemsellik kavramının finansal tabloları daha fazla etkilediğini düşünüyorum.” (SMMM-11)

Araştırmaya dahil olan katılımcılardan 2 tanesi dönemsellik kavramının yanı sıra tarafsızlık ve belgelendirme kavramının da finansal tabloları etkilediğini, 1 katılımcı ise sadece tarafsızlık ve belgelendirme kavramının finansal tabloları daha fazla etkilediğini ifade etmiştir. Tarafsızlık ve belgelendirme kavramının finansal tabloları etkilediğini düşünen meslek mensupları, bu düşüncelerinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Mesela şöyle bir şey olmuştu, mükellef aldığı faturayı bize geç göndermişti. E-arşiv mükellefi olduğu için e-fatura sisteminde göremiyoruz onu. Normalde demirbaşlarda olması gereken bir işlemi bize normal gider gibi sunduğu için giderler de yıl sonunda 6’lı hesapları dolayısıyla da finansal tabloları doğrudan etkiliyor.” (SMMM-3)

“Hani aslında dediğim gibi bir muhasebe bir bütün, yani burada illa ki tarafsızlık ve belgelendirme kavramı da mesela finansal tabloları etkiler yani. Fiili olmayan bir belgenin gider yazılması veya gelir yazılması, işte stok sayımlarında kaydi stoklarla gerçek fiili stokların birbiriyle uyuşmaması da finansal tabloları etkiler.” (SMMM-10)

Dönemsellik kavramı ile birlikte sosyal sorumluluk kavramının da finansal tabloları çok fazla etkilediğini düşünen SMMM-5 katılımcısı, bu düşüncesinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Sosyal sorumluluk kavramı çok etkiler. Çünkü finansal tabloların oluşturulmasında dediğim gibi işte birincisi vergiye yansıdığı ve vergi boyutunu etkilediği için ikincisi işte genelde mükellefler finansal tabloları bankaya veriyor. Kredi kullanacaksa bankalarda mesela bazen

onların söylediklerini söylüyorum işte kârın düşük, hasılatın düşük gibi şeyler söylüyormuş. Ondan sonra mükellef tekrar bize dönüyor. Bankadan kredi çekerken kârın yüksek olmasını isteyen işletmeler vergi öderken düşük çıkmasını istiyorlar veya da kârın düşük çıkması için ne yapabiliriz diye soruyorlar.” (SMMM-5)

Finansal tabloları en çok etkileyen temel kavramın maliyet esası kavramı olduğunu belirten SMMM-9 katılımcısı, bu düşüncesinin nedenlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Bir örnekle açıklayalım bunu hocam, şöyle diyelim. Şimdi ben aldığım bir malı satarım ve bundan para kazanırım. Eğer bunun maliyet kavramı yoksa ben tablolara yansıtamam. Dolayısıyla maliyet esası kavramı olmadan tabloları zaten oluşturamam, mümkün değil. Ondan dolayı özellikle gelir tablosunu maliyet esası kavramı çok etkiler. Dolayısıyla maliyet esası kavramı burada en önemlilerinden biridir diyebilirim belki de en önemlisidir.” (SMMM-9)

Meslek mensupları açısından herhangi bir temel kavramın diğerlerine göre önemsiz ya da gereksiz olup olmadığını belirlemek amacıyla katılımcılara 3 tane soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda öncelikle **“Muhasebenin temel kavramlarından herhangi birinin diğerlerine nazaran önemsiz ya da gereksiz olduğunu düşünüyor musunuz?”** sorusu, ikinci soruda **“Cevabınız “EVET” ise sizce hangi kavram veya kavramlar önemsizdir ya da gereksizdir?”** sorusu, üçüncü soruda ise **“Bahsettiğiniz kavram veya kavramların önemsiz ya da gereksiz olmasının nedenlerini açıklayabilir misiniz?”** sorusu sorulmuştur. Birbirleri ile bağlantılı olan ve ilk soruya verilen cevabın diğer soruları doğrudan etkilediği bu soru grubuna, 2 katılımcı dışında diğer tüm katılımcılar net bir şekilde “Hayır” cevabını vermişlerdir. Verdikleri cevap doğrultusunda herhangi bir temel kavramın diğer kavramlara göre önemsiz ya da gereksiz olmadığını düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Ben aslında gereksiz olduğunu düşünmüyorum. Zaten muhasebenin temel kavramları oluşturulurken hem ülke ekonomisi açısından kayıp olmaması hem de vatandaşın mali verilerinin dört dörtlük hesaplanabilmesi için hepsinin aslında birbirinden önemli değeri var.” (SMMM-2)

“Hayır, bence hepsi zaman içerisinde deneyim edilmiş, tecrübe edilmiş kavramlar. Zamanla hepsi tecrübe edilmiş, buna benim şimdi evet demem olmaz yani. Hepsi zamanla gelişmiş. Muhasebe tebliğinde dediğimiz temel kavramların hepsi açıklanmış. Mesela kanunlar bile sizin temel kavramlara uygun davranmanızı emrediyor. Bu nedenle her kavram önemlidir bence.” (SMMM-4)

“Hayır, düşünmüyorum hocam. Çünkü bunlar biliyorsunuz bir anda ortaya çıkmış şeyler değil. Uzun araştırmalar sonucu ortaya koyulmuş etik ilkeler bunların hepsi. Muhakkak, hepsi birbirinden önemlidir diye düşünüyorum.” (SMMM-9)

“Muhasebenin temel kavramlarından herhangi birinin diğerlerine nazaran önemsiz ya da gereksiz olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna “Evet” cevabı veren sadece iki katılımcı olmuştur. İlgili katılımcılara verdikleri cevap doğrultusunda yöneltilen **“Cevabınız “EVET” ise sizce hangi kavram veya kavramlar önemsizdir ya da gereksizdir?”** sorusuna ise SMMM-1 katılımcısı süreklilik kavramı, SMMM-8 katılımcısı ise kişilik kavramı cevabını vermiştir. Her iki katılımcı bu düşüncelerinin nedenlerini ise aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Gereksiz değil de önemsizlik sıralaması yapsak işletmenin sürekliliği kavramının en önemsiz kavram olduğunu düşünüyorum. Bunu aslında şöyle düşünmek lazım. Gerçek kişi işletmeleri için bu durum işletmenin sürekliliği kavramı vergi usul kanununda düzenlenmiştir. Yani, nedir? İşletme sahiplerinden daha farklı bir yapısı ve yaşam süresi olduğundan bahsediyor bu kavram bize. Ama vergi usul kanununda işi terk niteliğindedir bir kişinin ölümü, ortağın ya da işletme sahibinin ölümü. O yüzden işletmenin sürekliliği kavramı gerçek kişi işletmelerde geçersiz. Ama bunu kurumlar için demiyorum, gerçek kişi işletmeleri için söylüyorum.” (SMMM-1)

“Diğerlerine nazaran kişilik kavramının biraz önemsiz olduğunu düşünüyorum. Çünkü kişilerin değil kurumların konuştuğu bir iş hayatındayız. Şahıs işletmesi de olsa artık ne bileyim kurum

kavramı ön planda olduğu için diğer temel kavramlara göre kişilik kavramının önemsiz olduğunu söyleyebilirim.” (SMMM-8)

4.4.2.3. Temel Kavramların Uygulanma Düzeyi

Temel kavramların uygulanma düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla meslek mensuplarına 4 ana soru altında yer alan 7 alt sorudan oluşan sorular yöneltilmiştir. Meslek mensuplarının ifadeleri doğrultusunda elde edilen veriler, Tablo 7’de yer aldığı üzere “Temel Kavramlara Uygun Davranma” ve “Mesleki Tecrübe” olmak üzere iki kategori altında oluşturulan 11 kod aracılığıyla analiz edilmiştir.

Tablo 7. Temel Kavramların Uygulanma Düzeyi

TEMA	KATEGORİLER	KODLAR		
Temel Kavramların Uygulanma Düzeyi	Temel Kavramlara Uygun Davranma	İşletme/Mükellef	Kurumsallık	Tarafsızlık ve Belgelendirme
		Fatura ve Belge Temini		Muhasebe Meslek Mensubu
	Mesleki Tecrübe	Mesleki Bilgi	Karar Alma Süreci	Çözüm Üretebilme
		Bakış Açısı Geliştirme	Mesleği Önemseme	Özen Göstermeme ve Göz Ardı Etme

Muhasebe sürecinde ve uygulamalarda temel kavramlara uygun davranma düzeyinin tespit edilmesi amacıyla sorulan sorulara verilen cevapların analizi, “Temel Kavramlara Uygun Davranma” kategorisi altında oluşturulan 5 kod aracılığıyla yapılmıştır. Bu kapsamda öncelikle meslek mensupları tarafından danışmanlık hizmeti sunulan işletmelerin temel kavramlara uygun davranma durumlarını belirlemek için katılımcılara “**Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik hizmeti sunduğunuz işletmelerin, muhasebe işlemlerinde temel kavramlara uygun davrandığını düşünüyor musunuz?**” sorusu sorulmuştur. İşletmelerin muhasebe işlemlerinde temel kavramlara uygun davranma durumlarını tespit etmek amacıyla meslek mensuplarına yöneltilen soruya 7 katılımcı işletmelerin temel kavramlara uygun davranmadığı, 3 katılımcı işletmelerin temel kavramlara uygun davrandığı, 1 katılımcı ise bu durumun mükellefin tecrübesine göre değişeceği cevabını vermiştir.

Katılımcı cevapları incelendiğinde, ilgili sorunun genel itibarıyla işletmelerin kurumsallık düzeyleri ile ilişkilendirilerek cevaplandığı görülmektedir. Bu kapsamda kurumsal yapısı güçlü olan işletmelerin temel kavramlara daha uygun davrandığı ifade edilirken kurumsal yapısı zayıf olan işletmelerde ise temel kavramlara uygun davranılmadığı ve muhasebe işlemlerinin meslek mensupları tarafından temel kavramlara uygun bir hale getirildiği ifade edilmiştir. Katılımcılardan bazıları bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Şimdi ben serbest çalışan bir mali müşavir olarak bu işletmelerde daha çok kurumsal müşterim olmadığı için temel kavramlara uygun davrandığını çok söyleyemeyeceğim. Yani daha çok böyle bizim yönlendirmelerimiz sonucunda bu kavramların yerine getirildiğini görüyoruz.” (SMMM-1)

“Yani kurumsal firmalarda çok sıkıntı yok ama küçük işletmelerde temel kavramlara uygun işlem çok fazla yapılmıyor. İşletmelerin birçok işlemi bizim tarafımızdan temel kavramlara uygun hale getiriliyor.” (SMMM-5)

İşletmelerin temel kavramlara uygun davranma durumları ile ilgili soruyu diğer katılımcılardan farklı bir boyutta cevaplayan SMMM-10 katılımcısı ise bu durumu mükellefin tecrübesi ile açıklarken tecrübeli mükelleflerin temel kavramlara daha uygun davrandığını aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“Mükellefler bu konuda çok bilinçli değil. Çok bilinçli değil ancak bu durum mükellefin tecrübesine göre de değişiklik gösteriyor. Yani şimdi yeni işletme açmış birisi için bu sistem bir öğrenmedir. Bu bir süreçtir. Yani yeni işletme açan birisiyle on senelik işletme sahibi olan birisini karşılaştırmak doğru olmaz. Çünkü o on senelik zaman zarfında bir şeyler öğreniyor, ister

istememez öğreniyor. Yani onun için bunu tecrübeyle ve zamanla doğru orantılı ilişkilendirmek gerekir.” (SMMM-10)

İşletmelerin muhasebe işlemlerinde temel kavramlara uygun davranma durumlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya olumlu cevap veren katılımcılara **“Sizce işletmeler en çok hangi temel kavram ya da kavramlara uygun işlem yapmaktadırlar?”** ve devamında ise **“İşletmelerin muhasebenin temel kavramlarına uygun yaptıkları işlemlere ilişkin hangi örnekleri vermek istersiniz?”** soruları yöneltilmiştir. Katılımcılar tarafından, işletmelerin en çok “tarafsızlık ve belgelendirme” kavramına uygun işlem yapıldığı ve buna paralel olarak da en çok “fatura ve belge temini” ile ilgili işlemin yapıldığı aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“Yine burada belgelendirme kavramı üzerinden gidebiliriz. Çünkü yine muhasebenin kayıtlara almanın temelini belgelerin oluşturduğunu düşündüğümüz zaman işte banka ekstreleri ne bileyim personel bordroları faturalar... Bunların hepsi muhasebenin raporlama yapabilmesi ve çıktı üretebilmesi için temin edilmesi gereken girdiler. Belgelendirme diyebilirim.” (SMMM-6)

“Yani tarafsızlık ve belgelendirme olarak düşünüyorum. Zaten her ay düzenli olarak bütün işletmeler mutlaka belgelerini bize gönderiyorlar. Faturalarını, belgelerini, fişlerini, hepsini biz düzenli olarak işliyoruz. Ayın başından itibaren topluyoruz ya da kendileri getiriyorlar. Biz bunları belgelendirerek dosyalıyoruz.” (SMMM-11)

Temel kavramlara uygun davranma kategorisinin bir diğer unsuru da muhasebe meslek mensubu olarak belirlenmiştir. Çünkü işletmelerin muhasebe işlemlerinde ve uygulamalarında danışmanlık rolünü üstlenen meslek mensuplarının davranışları, temel kavramların uygulanma düzeyini yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle katılımcılara **“Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun hareket etme durumlarıyla ilgili neler söylemek istersiniz?”** sorusu yöneltilerek meslek mensuplarının temel kavramlara uygun hareket etme durumları ile ilgili düşünceleri alınmıştır. Katılımcıların çoğunluğu muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun davrandıklarını düşünürken bazı katılımcılar ise uygun davranmadıklarını düşünmektedirler. Bu kapsamda muhasebe meslek mensuplarının hem üstlendikleri sorumluluk hem de mesleki zorunluluklar nedeniyle temel kavramlara uygun hareket ettiğini düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Belki öncesinde biraz daha inisiyatif kullanılabiliyordu. Hani biraz bu kadar e-uygulamalarla denetime tabi olunmadığı için bazı şeyler belki yetiştirilemiyordu, göz ardı edilebiliyordu. Ama şimdi ben temel kavramlara mali müşavirlerin dikkat ettiklerini, uydıklarını düşünüyorum. En azından kendi çevrem için bunları söyleyebilirim. Yani dikkat etmediğimiz zaman temel kavramlara uymadığınız zaman muhakkak bir yerde bir problem çıkıyor. Kesinlikle kendini gösteriyor. Yani domino taşı gibi birinci taşta belki biz onu göremiyoruz ama işin sonunda en son taşta geldiğimiz zaman o domino etkisini biz orada görebiliyoruz.” (SMMM-3)

“Yani uygun hareket ettiklerini düşünüyorum. Zaten açıkçası uygun hareket etmek de zorundayız yani. Biliyorsunuz mesleğimizi yapmak için yani belli bir uğraş verip sınavı kazanıyoruz. Staj yapıyoruz üç yıl. Sonra tekrar sınava giriyoruz. Yani bunların hepsi aslında bu mesleğin ne kadar düzgün yapılması gerektiğini, işte belli standartlara uyulması gerektiğinin de bir göstergesi.” (SMMM-6)

Muhasebe meslek mensuplarının bilgi eksikliği ya da gereken hassasiyetin gösterilmemesinden dolayı temel kavramlara çok da uygun davranmadığını düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Camiaı genel olarak biliyorum. Maalesef söylerken de üzülüyorum. Yani büyük çoğunluğunda uyulmadığını görüyorum. Bilerek yapan var, bilmeyerek yapan var. İşin kolayına giden var. İşte hesap planından hesap planı açmak, onları tasnif etmek zoruna gidiyor, yapmıyor. Bilgisizlik mi bilemiyorum. Yani uymayan çok meslektaşımız var, uyanlar da var ama azınlıkta olduğunu düşünüyorum. Ben meslek mensuplarının temel kavramlara çok uygun davrandıklarını söyleyemeyeceğim.” (SMMM-8)

“Kendi camiamızdaki meslek mensuplarının temel kavramlara vakıf olacağını, ben de içinde olmak üzere onu da söyleyeyim yani herkesin bu temel kavramlara çok vakıf olduğunu, vakıf olsa bile bunların hepsini birebir uygulayabilecek bir potansiyel veyahut da portföy kimsede yok. Benim çevrem için konuşuyorum. Yani çok dikkat edildiğini zannetmiyorum.” (SMMM-9)

Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun davranma durumları ile ilgili alınan görüşlerin devamında katılımcılara “**Meslek mensuplarının temel kavramlara uygun hareket etme düzeyini çok düşük, düşük, orta, yüksek, çok yüksek şeklinde ifade edebilir misiniz?**” sorusu yöneltilerek meslek mensuplarının temel kavramlara uygun davranma düzeylerini derecelendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların cevaplamaları için kendilerine sunulan çok düşük, düşük, orta, yüksek ve çok yüksek olmak üzere 5 seçeneğe ilişkin verdiği cevaplar Tablo 8’de sunulmuştur.

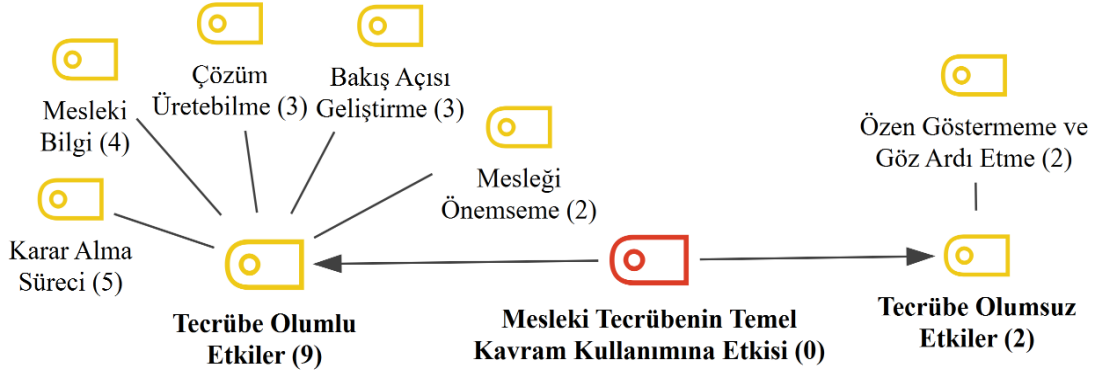
Tablo 8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Temel Kavramlara Uygun Davranma Durumu

KOD SİSTEMİ	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	T
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	O
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	P
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	L
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	M
Meslek Mensuplarının Temel Kavramlara Uygun Davranma Durumu												0
Çok Düşük												2
Düşük		X	X		X			X	X			4
Orta				X		X	X			X		5
Yüksek	X										X	0
Çok Yüksek												0

Tablo 8 incelendiğinde hiçbir katılımcı tarafından “çok düşük” ya da “çok yüksek” cevabının verilmediği, 5 katılımcının “yüksek”, 4 katılımcının “orta” ve 2 katılımcının da “düşük” cevabı verdiği görülmektedir. Burada katılımcıların cevapları bir önceki “**Muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun hareket etme durumlarıyla ilgili neler söylemek istersiniz?**” sorusuna verilen cevaplarla birlikte değerlendirildiğinde, “yüksek” cevabı veren katılımcıların tamamının muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun davrandığına yönelik ifadeler kullandığı, “düşük” cevabı veren katılımcıların tamamının ise uygun davranmadığına yönelik ifadeler kullandığı görülmüştür. Ancak “orta” cevabı veren 4 katılımcıdan bazılarının muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara uygun davrandığına yönelik ifadeler kullandığı, bazılarının da uygun davranmadığına yönelik ifadeler kullandığı tespit edilmiştir. Bu nedenle “orta” cevabı veren katılımcıların cevapları, “yüksek” veya “düşük” olan cevaplarla birlikte değerlendirilebilmesi uygun olacaktır.

Muhasebe sürecinde temel kavramların uygulanma düzeyini etkileyen unsurlardan biri de muhasebe meslek mensubunun tecrübe durumudur. Bu nedenle temel kavramların uygulanma düzeyi teması altında “Mesleki Tecrübe” adlı bir kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategori altında katılımcı cevapları doğrultusunda belirlenen 6 kod aracılığıyla analizler yapılmıştır. Bu kapsamda mesleki tecrübenin, temel kavramlara uygun davranma üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla katılımcılara öncelikle “**Muhasebe işlemlerinde, temel kavramlara uygun davranma noktasında mesleki tecrübenin olumlu ya da olumsuz etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?**” sorusu, devamında ise “**Bu etkiyi nasıl açıklarsınız?**” sorusu yöneltilmiştir. Şekil 6’da yer aldığı üzere her iki soru birlikte değerlendirildiğinde 9 katılımcının mesleki tecrübenin temel kavramların kullanımında olumlu etkisi olduğunu, 2 katılımcının ise mesleki tecrübenin temel kavram kullanımına olumsuz etkisi olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca mesleki tecrübenin temel kavram kullanımına olumlu etkisi olduğunu belirten katılımcıların ifadelerinin genel itibarıyla karar alma süreci, mesleki bilgi, çözüm üretebilme, bakış açısı geliştirme ve mesleği önemseme gibi hususlar çerçevesinde toplandığı görülmektedir. Mesleki tecrübenin temel kavram kullanımını üzerinde olumsuz etkisi

olduğunu düşünen katılımcıların düşüncelerinin temelinde ise özen göstermeme ve göz ardı etme yatmaktadır.



Şekil 6. Mesleki Tecrübenin Temel Kavram Kullanımına Etkisi

Mesleki tecrübenin temel kavram kullanımı üzerinde olumlu etkisi olduğunu düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Şimdi bu konuda hani daha çok işlem görmüş olan, daha çok işlem görmüş derken diyelim ki ben kira olayına daha önceden rastladım ya da denk geldim. Şimdi bununla ilgili bilgi verirken hani dönemsellik kavramıyla ilgili bilgi verirken daha net bir bilgi verebilirim. Bu kavramla daha önce de karşılaşmamışsam ve bu konu hakkında tecrübem yoksa bilgiyi veremem. Veremediğim için de bu durum mali tablolara yansıtacaktır. Yani bu tecrübenin illaki önemli bir etkisi olacaktır.” (SMMM-7)

“Valla ben dediğim gibi yeni olduğum için henüz muhasebeyi yeni öğreniyorum. Ama işlemleri çok olan bir meslek aslında. Hani öyle sadece alış-veriş işlemlerinin belgelerini ya da gelir-gider belgelerini işlemekle gitmiyor. Bence mesleki tecrübe sayesinde çok önemli muhakeme yeteneği oluşuyor. Daha güzel karar verebiliyorlar. Karar konusu noktasında zaten mesleğin en önemli unsurlarından biri muhakeme yeteneği. Bu konuda kendimizi yıllar geçtikçe yetiştirebiliyoruz diye düşünüyorum. Ben mesela bir karar verilmesi noktasında karar mekanizmasında olan tecrübeli meslek mensuplarına danışıyorum. Benim yeterli düzeyde tecrübem olmadığı için danışmak zorunda kalıyorum. Tecrübeli kişiler daha hızlı ve pratik çözümler üretebiliyorlar. Kesinlikle bu konuda hakikaten öyle düşünüyorum.” (SMMM-11)

Mesleki tecrübenin temel kavram kullanımı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünen katılımcılar, bu düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Bana kalırsa şöyle. Yani kendi açımdan cevaplamak istiyorum. Ben mesleğe yeni başladığımda yapacağım işlerde mesleğimle ilgili ciddi anlamda özen gösteriyorken artık bir süre sonra bu özenden peyderpey uzaklaşmaya başladım. Nasıl başladım? Birincisi, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nun bize yüklemiş olduğu çok fazla bir iş yükü var. Dolayısıyla her geçen gün masa başında alınan kararların aslında dışarıda toplumda nasıl uygulandığını düşünmeksizin, alana yansımalarının düşünülmemesi nedeniyle temel kavramların uygulamasından bazı durumlarda vazgeçebiliyoruz.” (SMMM-2)

“Şöyle düşünün, tecrübeli insanlar olaya bütünüyle hâkim olduğu için bu biraz rahatlık yaratıyor. Yani aslında bunlara uysak da gidiyor, uymasak da gidiyor gibi ters etki de yapabiliyor. Tecrübe aynı zamanda bazı şeylerin göz ardı edilmesini sağlayabiliyor. Aslında tecrübeli olanlar temel kavramlara daha hakimler ama o hakimiyet ve geçmişin getirdiği özgüven bazen esnek davranmalarına sebep olabiliyor.” (SMMM-6)

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finansal bilgilerin doğru, tarafsız ve kaliteli bir şekilde sunulabilmesini sağlayan faktörlerin başında gelen temel kavramlar, muhasebe uygulamalarında meslek mensuplarına ışık tutan bir

rehber niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada, finansal bilgilerin hazırlanmasında aktif rol üstlenen meslek mensuplarının muhasebenin temel kavramlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma şeklinde yapılan çalışmada demografik bilgiler ve muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeylerinin tespit edilmesine yönelik soruların yer aldığı görüşme formu, 11 meslek mensubuna yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA Analytics Pro 2022 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcı cevapları doğrultusunda oluşturulan 26 kod, 7 kategori ve 3 tema üzerinden yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Katılımcılar, temel kavramları muhasebe uygulamalarına temel teşkil eden esas ve kurallar olarak algılamakta aynı zamanda mesleğin icra edilmesini sağlayan kurallar olarak da ifade etmektedirler. Katılımcıların temel kavramların sayısına ilişkin bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla sorulan soruya 4 katılımcı doğru cevap olan 12 sayısını, 4 katılımcı da kısmen doğru olan 9 ila 12 sayısını söylemiştir. Temel kavram isimlerinin sayılması ile ilgili soruya ise katılımcıların temel kavramları doğru bir şekilde saymaları halinde ulaşılması gereken 132 (11 katılımcı x 12 temel kavram ismi) sayısı 83 olarak gerçekleşmiştir. Temel kavramların sayısı ve isimlerine ilişkin verilen cevaplar değerlendirildiğinde meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin bilgi düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu değerlendirilmektedir.

Katılımcılar tarafından daha fazla önem arz eden ve en çok katılımcı tarafından açıklama yapılan temel kavramlar tarafsızlık ve belgelendirme kavramı, sosyal sorumluluk kavramı ve dönemsellik kavramı olarak dikkati çekmektedir. Denetim ve inceleme sürecinde tarafsızlık ve belgelendirme kavramı ön plana çıkarken, meslek mensuplarının bu süreçte en çok sorun yaşadığı temel kavram da tarafsızlık ve belgelendirme kavramıdır. Bu sonuçlar, Çiçekay ve Demir (2022) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla paralellik arz etmektedir. Katılımcılar, gelir ve giderlerin ait olduğu dönemlerle ilişkilendirilmemesi halinde finansal tabloların gerçeği yansıtmayacağından dolayı finansal tabloları en çok etkileyen temel kavramın dönemsellik kavramı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuç, Yıldırım ve Demir (2022) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçla paralellik arz etmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu temel kavramların tamamının önemli ve gerekli olduğunu ve hiçbir temel kavramın diğerlerinden önemsiz ya da gereksiz olmadığını ifade ederken sadece iki katılımcının süreklilik ve kişilik kavramının diğer temel kavramlara nazaran biraz daha önemsiz olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Muhasebe sürecinde en çok tarafsızlık ve belgelendirme kavramına uygun işlem yapılırken bu doğrultuda işletmelerde en çok fatura ve belge teminine yönelik işlem yapıldığı ifade edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının hem üstlendikleri sorumluluk hem de mesleki zorunluluklar nedeniyle temel kavramlara uygun davranma düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, Demir vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla paralellik arz etmektedir.

İşletmelerin genel itibarıyla temel kavramlara uygun davranmadıkları ifade edilirken kurumsal yapısı güçlü olan işletmelerde temel kavramlara uygun davranma düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, Burak ve Öztaş (2015) ile Doğan (2018) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla paralellik arz etmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından karar alma, mesleki bilgi, çözüm üretebilme, bakış açısı geliştirme ve mesleği önemseme gibi nedenlerden dolayı mesleki tecrübenin temel kavram kullanımını üzerinde olumlu etkisi olduğu ifade edilmiştir. Bu sonuç, Çiçekay ve Demir (2022) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçla paralellik arz etmektedir. Ancak bazı katılımcılar da özen göstermeme ve göz ardı etme gibi nedenlerden dolayı mesleki tecrübenin temel kavram kullanımını üzerinde olumsuz etkisi olduğunu ifade etmişlerdir.

Nitel araştırma şeklinde yapılan bu çalışma ile muhasebe meslek mensuplarının temel kavramlara ilişkin farkındalık düzeyleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca temel kavramların muhasebe uygulamaları üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur. Muhasebe meslek mensuplarının bakış açısıyla yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalar, daha geniş ölçekte ve daha fazla katılımcıyla yapılabilir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının muhasebecilik mesleğine yönelik

memnuniyet düzeylerinin tespiti ve güncel gelişmeler ekseninde yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık ve uyum düzeylerinin tespitine yönelik çalışmalar da yapılabilir.

Geliş Tarihi Kabul Tarihi Yayın Tarihi	09 Temmuz 2023 12 Kasım 2023 31 Aralık 2023
Yazar Katkısı	Nurettin ÖZDEMİR
Hakem Değerlendirmesi	Çift taraflı kör hakemlik
Etik Onay	Bu çalışma için etik onay, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 17.04.2023 tarihli ve E.137129 sayılı olarak alınmıştır.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir
Telif Hakkı & Lisans	Yazar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Submission Acceptance Publication	09 July 2023 12 November 2023 31 December 2023
Author Contribution	Nurettin ÖZDEMİR
Peer-review	Double-blind peer review
Ethical Approval	The ethical approval for this study was obtained from the Yozgat Bozok University Social and Human Sciences Ethical Committee no E.137129 dated 17.04.2023.
Conflicts of Interest	The author declares that there is no conflict of interest.
Grant Support	The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.
Copyright & License	Author publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Alkan, B. Ş. (2018). Muhasebe teorisi ve uygulamaları açısından muhasebe bilgisinin niteliksel özellikleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, MODAV 15. Uluslararası Muhasebe Konferansı Özel Sayısı, 819-837. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbdd/issue/42789/518374>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>
- Bariyima, D.K. ve Loveday, A. N. (2014). Some Basic Concepts of Accounting: A Critical Appraisal. *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(7), 197-204. Erişim adresi: <https://iiste.org/Journals/index.php/RJFA/article/view/12759/13068>
- Bergant, Ž. (2020). Accounting, accountancy and social responsibility. 15th IRDO International Science and Business Conference, Social Responsibility And Current Challenges 2020: Personal and social responsibility for sustainable future, 4-5 June 2020, Maribor, Slovenia.
- Burak, E. ve Öztaş, S. (2015). Kurumsal yönetim ilkelerinin muhasebenin temel kavramları açısından değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-17. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujeas/issue/26887/283304>
- Çiçekay, H. ve Demir, M. (2022). SMMM'lerin muhasebe temel kavramları ve bu kavramların mali tablolara etkilerine yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Journal of Academic Value Studies*, 8(3), 262-282. doi: [10.29228/javs.63707](https://doi.org/10.29228/javs.63707)
- Demir, M., Ülker, Y., ve Şenol, M.M. (2020). Muhasebe temel kavramları açısından muhasebe uygulamalarının değerlendirilmesi: Sivas ilinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 1358-1372. doi: [10.20491/isarder.2020.917](https://doi.org/10.20491/isarder.2020.917)
- Doğan, S. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 04(01), 100-107. Erişim Adresi: https://www.ibaness.org/bneiss/2018_04_01/11_Dogan.pdf
- Elitaş, B. L. (2013). Muhasebe manipülasyonu ve muhasebe bilgi kalitesine etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 58, 41-54. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35643/396412>
- Güvemli, B. (2008). Uluslararası muhasebe standartları'nın çeşitli ülkelerin muhasebe kültürleri ile etkileşimi ve Türkiye örneği", (Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez No: 221835)
- Kaya, İ. ve Akbulut, D. H. (2018). İhtiyatlılık kavramı üzerine yeniden düşünmek: teorik ve ampirik literatürden kanıtlar. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20 (Özel Sayı), ös173-ös202. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbdd/issue/42789/517102>
- Kaya, U. ve Yazan, Ö. (2018). Muhasebenin Temel Varsayımlarından İşletmenin Sürekliliğine Tarihsel Bir Bakış. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 11(2), 185-199. doi: 10.29067muvu.340818
- Küçüksavaş, N. (2005). *Finansal muhasebe (genel muhasebe)*, İstanbul: Kare Yayınları.
- Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği. (1992). Tebliğ Sıra No: 1, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 21447 (M), Erişim adresi: http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf, Erişim tarihi: 01.04.2023.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*, 3. Basımdan Çeviri, (Çeviri Ed. S. Turan), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu. (1989). Kanun Numarası: 3568, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 20194, Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.3568.pdf>, Erişim tarihi: 13.04.2023.

Sevilengül, O. (2016). *Genel Muhasebe*, 18. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Güncellenmiş 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, H. ve Demir, M. (2022). Seçilmiş muhasebe temel kavramlarıyla ilgili farklı uygulamaların mali tablolara etkisi. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 91-114. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijafri/issue/76152/1131752>

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Accounting science is a science that closely concerns and significantly affects many segments due to its structure. It is also of great importance since it deals with financial transactions in general. Financial information users who take or want to take positions in financial markets for various purposes need information and documents produced in the accounting system. In this context, financial information users demand that the information prepared by the enterprises be prepared in accordance with the truth. In line with the needs of users of financial information, entities prepare their financial statements by utilising various regulations. Certified Public Accountants (CPAs) also play an active role in this process, which is carried out in accordance with the financial reporting frameworks in force, legal regulations and the basic elements of accounting theory. Enterprises have their accounting transactions performed by purchasing services from CPAs who carry out their activities independently. Accounting transactions, which can be expressed as a process, are carried out by these professionals within a certain system, discipline and principles. One of the most important parts of this system is the basic concepts of accounting. Basic concepts, which have a guiding quality in the transactions, are also expressed as rules that ensure that transactions are performed correctly. At this point, the awareness levels of CPAs, who take an active role in accounting transactions and provide consultancy to enterprises in this process, regarding the basic concepts of accounting and their attitudes towards their application are of great importance in terms of financial reporting. This is because, the level of awareness of the members of the profession about the basic concepts guiding the accounting practices directly affects the quality and reliability of financial reporting. Based on this importance, this study aims to determine the level of awareness of the members of the profession about the basic concepts that form the basis of financial reporting.

Method

In this study, which was conducted to determine the awareness levels of the members of the profession registered to Yozgat Chamber of CPAs regarding the basic concepts of accounting, qualitative research was conducted in order to obtain information at the desired level and in depth. Phenomenology design was used as the research design in the study. In the study, face-to-face interview method was preferred and a semi-structured interview form was applied to the participants. The interview form consisted of demographic information and questions to determine the level of awareness of professional members on the basic concepts of accounting. The data obtained from the interviews with 11 professional members registered to Yozgat Chamber of CPAs and recorded with a voice recorder were analysed using MAXQDA Analytics Pro 2022 software. Since some data are suitable for the content analysis method and some data are suitable for the descriptive analysis method, the analysis diversification method was used in the study. In this context, firstly, the data recorded with a voice recorder were transcribed and filed. The data filed in the word programme were classified with the help of the excel programme and the participant responses were examined in detail. At the end of the examination, the data were analysed by creating codes, categories and themes through MAXQDA Analytics Pro 2022 programme.

Results and recommendations

It was determined that the gender of 73% of the 11 participants was male, the age range of 73% was 26-35 and 36-45, the educational level of 73% was bachelor's degree, the professional title of 100% was CPA and the experience period of 36% was 6-10 years. The answers given to the 9 questions asked to the participants in order to evaluate the level of awareness of the accounting profession members about the basic concepts were analysed under three themes: the level of basic knowledge about the concepts, the level of importance of the basic concepts and the level of application of the basic concepts, and the results obtained are summarised as follows.

While the participants perceive the basic concepts as the principles and rules that constitute the basis of accounting practices, they also express them as the rules that enable the profession to be practised. In the question asked to determine the level of knowledge of the participants

regarding the number of basic concepts, 4 participants stated the number 12, which is the correct answer, and 4 participants stated the number 9 to 12, which is partially correct. The number of 132 (11 participants x 12 basic concept names) that should be reached if the participants correctly counted the basic concepts was realised as 83. The basic concepts that are considered more important by the participants and explained by the most participants are the concept of objectivity and certification, the concept of social responsibility and the concept of periodicity. While the concept of impartiality and certification comes to the forefront in the audit and examination process, the concept of impartiality and certification is the basic concept that the professional members have the most problems in this process. The participants stated that periodicity is the fundamental concept that affects the financial statements the most since the financial statements will not reflect the truth if the income and expenses are not associated with the periods to which they belong. The majority of the participants stated that all of the basic concepts are important and necessary and that no basic concept is less important or unnecessary than the others, while only two participants stated that the concepts of continuity and personality are slightly less important than the other basic concepts. In the accounting process, it was stated that most of the transactions were carried out in accordance with the concept of impartiality and documentation, and in this direction, it was stated that most of the transactions were carried out to obtain invoices and documents in the enterprises. While it is stated that enterprises generally do not act in accordance with the basic concepts, it is stated that the level of acting in accordance with the basic concepts is higher in enterprises with a strong corporate structure. The majority of the participants stated that professional experience has a positive effect on the use of basic concepts due to reasons such as decision making, professional knowledge, solution generation, perspective development and caring about the profession. However, some participants stated that professional experience had a negative effect on the use of basic concepts due to reasons such as not paying attention and ignoring.

In this qualitative study, the level of awareness of accounting profession members about basic concepts was determined. In this study, the effects of basic concepts on accounting practices were also revealed. It is thought that this study conducted from the perspective of accounting professionals will contribute to the literature. Future studies can be conducted on a larger scale and with more participants. In addition, studies can be conducted to determine the satisfaction levels of accounting professionals towards the accounting profession and to determine the level of awareness and compliance with artificial intelligence applications in the axis of current developments.